

FELADATKIÍRÁS

A feladatkiírást a tanszéki adminisztrációban lehet átvenni, és a leadott munkába eredeti, tanszéki pecséttel ellátott és a tanszékvezető által aláírt lapot kell belefűzni (ezen oldal *helyett*, ez az oldal csak útmutatás). Az elektronikusan feltöltött dolgozatban már nem kell beleszerkeszteni ezt a feladatkiírást.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Villamosmérnöki és Informatikai Kar

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

Modellelemek effektív jogosultságainak származtatása finomszemcsés hozzáférési szabályokból

SZAKDOLGOZAT

Készítette

Balogh Tímea

Konzulens

Debreceni Csaba

2017. november 21.

Tartalomjegyzék

Kivonat	3
Abstract	4
1. Bevezetés	5
2. Esettanulmány	7
2.1.	7
2.2.	7
2.3.	7
3. Háttértechnológiák	8
4. Áttekintés	9
5. Megvalósítás	10
6. Kiértékelés	11
7. Kapcsolódó munkák	12
8. Összefoglalás	13
Irodalomjegyzék	14

Alulírott *Balogh Tímea*, szigorló hallgató kijelentem, hogy ezt a szakdolgozatot meg nem engedett segítség nélkül, saját magam készítettem, csak a megadott forrásokat (szakirodalom, eszközök stb.) használtam fel. Minden olyan részt, melyet szó szerint, vagy azonos értelemben, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a forrás megadásával megjelöltem.

Hozzájárulok, hogy a jelen munkám alapadatait (szerző(k), cím, angol és magyar nyelvű tartalmi kivonat, készítés éve, konzulens(ek) neve) a BME VIK nyilvánosan hozzáférhető elektronikus formában, a munka teljes szövegét pedig az egyetem belső hálózataán keresztül (vagy autentikált felhasználók számára) közzétegye. Kijelentem, hogy a benyújtott munka és annak elektronikus verziója megegyezik. Dékáni engedéllyel titkosított diplomatervek esetén a dolgozat szövege csak 3 év eltelte után válik hozzáférhetővé.

Budapest, 2017. november 21.

Balogh Tímea
hallgató

Kivonat

Bizonyos informatikai rendszerek üzemeltetése esetén a velük szemben támasztott elsődleges követelmény, hogy ne veszélyeztessenek emberi életet, ne okozzanak anyagi, természeti károkat. Ilyen úgynevezett biztonságkritikus rendszerek például a vasúti-, repülőgép-irányítási berendezések, nukleáris erőművek.

Komplexitásuk miatt ezek tradicionális kód alapú fejlesztését egyre inkább felváltja a modellvezérelt megközelítés, amely során magasszintű modellekből kiindulva, azokat tovább finomítva a rendszer a legapróbb részletekig megtervezhető. A metodika előnyei többek között az automatikus kód-, tesztelés- és dokumentáció-generálás, valamint, hogy a létrejövő modellek verifikálásával már a fejlesztés korai szakaszában kiszűrhetők bizonyos hibák.

Ezek a komplex rendszereken általában egy vagy akár több cég fejlesztő csapatai kollaboratív módon dolgoznak. Így felmerül a modellelemek biztonságának kérdése is, legyen szó olyan bizalmas adatról, létrejövő szellemi tulajdonról, amelyhez csak bizonyos pozíciókban lévő felhasználók férhetnek hozzá, vagy a rendszernek olyan kritikus részéről, amelyet csak megfelelő szaktudással rendelkező fejlesztők módosíthatnak.

A MONDO nemzetközi kutatási projektben készült kollaborációs keretrendszer modellszinten, finomszemcsés szabályok alapján végzi a hozzáférés-vezérlést. Ezekben a szabályokban gráflekérdezésekkel határozható meg, hogy a modellnek milyen típusú vagy pontosan mely elemeire milyen jogok vonatkoznak különböző felhasználók tekintetében.

Munkám során szöveges szintaxist definiáltam a hozzáférési szabályok meghatározásához, majd implementáltam egy olyan algoritmust, amely képes ilyen szabályok EMF modellek feletti kiértékelésére, vagyis az effektív érvényre jutó hozzáférések kiszámítására. Az algoritmust a már említett MONDO projekt egyik esettanulmányaként használt szél-turbina vezérlőről készült modellel teszteltem. Végül az elkészült nyelvtan és algoritmus integrálásra került a kollaborációs keretrendszerbe.

Abstract

1. fejezet

Bevezetés

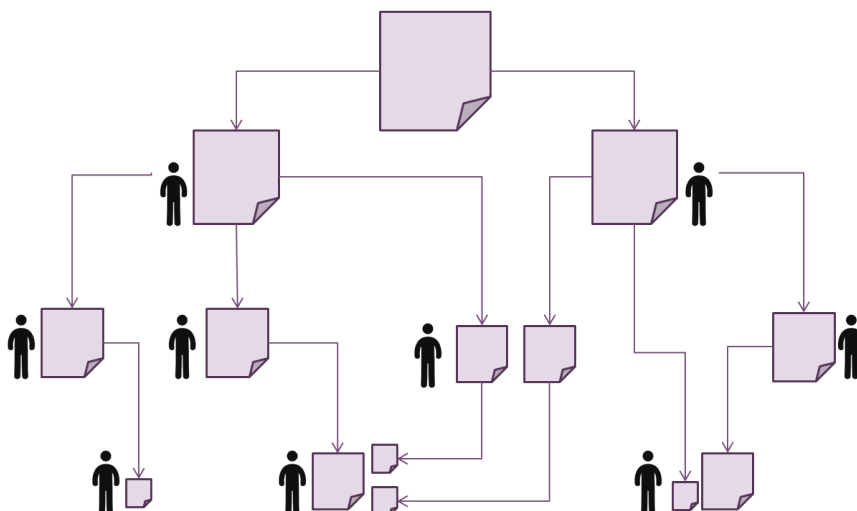
A nagyméretű, komplex ipari szoftverek fejlesztése több ember együttes munkáját igényli. A tervezés modellalapú megközelítése azért is előnyös, mert a magasszintű modellek akár különböző szakterületeken mozgó fejlesztő csapatok számára is ugyanolyan módon értelmezhetők, ami elősegíti a hatékony, összehangolt munkavégzést.

Ezen komplex modellek kollaboratív fejlesztése offline vagy online formában valósul meg. Előbbi esetben a felhasználók egy közös tárhelyen lévő, verziókezelte modellből kérik le a saját példányukat, majd a módosítások végrehajtása után visszaküldik azokat a szerverre. A többiek csak akkor értesülnek ezekről a változásokról, amikor frissítik a sajátjukat a közös modell alapján. Így, ha közben ők is dolgoztak rajta, akkor az összefésülendő verziók között adódhatnak konfliktusok. Ezzel szemben online kollaboráció során a felhasználók által eszközölt változások mindenki számára rögtön láthatók a modellen.

Offline és online forgatókönyv esetén is felmerül a modellelemek biztonságának, hozzáférésszabályozásnak a kérdése. Abban az esetben például, amikor egy cég a munka egy bizonyos részét ledelegálja egy másik cégnek, az adott modell megfelelő részeit elérhetővé teszi neki. Viszont lehetnek a modellnek bizalmas, a cég szellemi tulajdonának számító elemei, amelyekhez nem akar hozzáférést biztosítani az alvállalkozó számára. Hasonlóan, ha például vannak a modellnek olyan kritikus részei, amelyek fejlesztése speciális szaktudást igényel, akkor ezeket csak a hozzáértő felhasználók módosíthatják, a többiek nem férhetnek hozzájuk.

Modellek feletti hozzáférés-kezelésre létező gyakorlat, hogy a modelleket, modellrészeket tartalmazó fájlokhoz határoznak meg olvasási, írási jogosultságokat. A rendszert újabb felhasználókkal, és számukra meghatározott hozzáférési szabályokkal bővítve a modell megfelelő fragmenseit le kell választani, és külön fájlban eltárolni. Ennek hatására a modell elemek ezreire aprózódhat. A fájlszintű szabályozás hátránya, hogy ez a jelenség a rendszert nehezen skálázhatóvá, rugalmatlanná teszi.

Erre a problémára a hozzáférések modellszintű szabályozása nyújt megoldást. A MONDO nemzetközi kutatási projektben készült kollaborációs keretrendszer finomszemcsés szabályok alapján végzi a hozzáférés-vezérlést. Ezekben a modell elemi részeire, objektumokra és azok attribútumaira, referenciáira külön-külön lehet hozzáférési jogokat meghatározni a különböző felhasználók tekintetében. A kérdéses modellelemeket gráflekérdezés eredmé-

1.1. ábra. *A fájl szintű hozzáférés-szabályozás problémája*

nyeként kapjuk, amely úgy is megfogalmazható, hogy tetszőleges számú és tulajdonságú elemet adjon vissza. Így egy milliós nagyságrendű modell esetén nem szükséges egyesével minden egyes elemre leírni a jogosultságokat. A finomszemcsézettségből fakadóan a megadott szabályok között előfordulhat konfliktus, inkonzisztencia. Ezek feloldásához szükséges egy olyan kiértékelő komponens, ami eredményként az effektív, valóban érvényre jutó hozzáférési szabályokat adja.

A szakdolgozat kidolgozása során kitűzött célok:

- Szöveges szintaxis definiálása lekérdezés alapú, finomszemcsés szabályok megfogalmazásához
- EMF modellek felett a fenti nyelven megadott szabályok kiértékelését végző algoritmus implementálása, ami
  - megvizsgálva az explicit megadott szabályokat,
  - megtartva a modell belső konzisztenciáját,
  - kiválasztja közülük azokat, amelyek érvényre jutnak
- Az algoritmus működésének bemutatása, teljesítményének kiértékelése egy részletesen kidolgozott esettanulmányon

2. fejezet

Esettanulmány

2.1.

2.2.

2.3.

3. fejezet

Háttértechnológiák

4. fejezet

Áttekintés

5. fejezet

Megvalósítás

6. fejezet

Kiértékelés

7. fejezet

Kapcsolódó munkák

8. fejezet

Összefoglalás

Irodalomjegyzék